

יוסף חיים הכהן

יוסף חיים הכהן

אין תמונה חופשית

**היש בעלותכם תמונה כזו?
אם כן, אנא לחצו כאן.**

לידה

1851
אסואירה, מרוקו

פטירה

25 בספטמבר 1921 (בגיל 70 בערך)

מקום קבורה

בית הקברות היהודי בהר הזיתים

תקופת הפעילות

? – 25 בספטמבר 1921

לידה

1851
אסואירה, מרוקו

פטירה

25 בספטמבר 1921 (בגיל 70 בערך)

מקום קבורה

בית הקברות היהודי בהר הזיתים

תקופת הפעילות

? – 25 בספטמבר 1921

הרב **יוסף חיים הכהן** (ה'תרי"א - כ"ב באלול ה'תרפ"א; 1851 – 1921) היה שד"ר וראב"ד עדת המערבים בירושלים, בעל 'מנחת כהן' ו'ויכלכל יוסף'.

ביוגרפיה

נולד ליאודה ושמחה במוגדור שבמרוקו ועלה לארץ ישראל בשנת ה'תרכ"ד (1864). המשפחה התיישבה בעיר העתיקה בירושלים^[1]. נישא לפרחה (נפטרה בשנת ה'תר"פ - 1920), ולאחר שלא נולדו להם ילדים נישא בשנת ה'תרנ"ז (1897) גם לפרידי בת ר' דוד שרים (נפטרה בשנת ה'תשכ"ז - 1966). מאשתו השנייה נולדו לו ארבעה ילדים: רבקה, יאודה-נסיים-שמעון, יפה-ג'אמילה ודוד.

עמד בראש ישיבת "טובי ישבעו" ולימד בישיבת פורת יוסף. בשלהי חייו ייסד וניהל את ישיבת "עז לתורה"^[2].

ב-21 במאי 1900 נבחר לראש ועד העדה המערבית בירושלים. שימש יד ימינו של הראשון לציון, הרב נחמן בטיטו. לאחר פטירתו בשנת ה'תרע"ה, נתמנה הרב הכהן במקומו לרב עדת המרוקאים בירושלים^[3].

בשנת 1919 ניצב בראש מאות החותמים בפנייה לוועד הצירים בבקשת תמיכה בבית החולים משגב לדרך בעיר העתיקה בירושלים^[דרוש מקור]. נשלח כשד"ר לקהילות יהודיות באוזבקיסטן (ה'תרנ"ד, 1894), בוכרה (ה'תרנ"ט, 1899) ואלג'יר (לקצמטינא - קונסטנטין שבמזרח אלג'יר ולזריביל במחוז ווהארן שבמערב אלג'יר; ה'תרס"ג, 1903) ובין היתר העביר אליהם ספרי תורה.

מכתב בכתב יד, חצי קולמוס, של הרב יוסף חיים הכהן, ראב"ד בית דין צדק לעדת המערבים בירושלים, פנייה לוועד הסיוע, מתאריך כ"ז אדר תר"פ - 27 בפברואר 1920

הלך לעולמו בכ"ב באלול ה'תרפ"א (1921) אחרי מחלת ריאות קצרה. רבים ליווהו בדרכו האחרונה, והרב יוסף חיים זוננפלד הספידו^[4]. הוא נקבר בבית העלמין בחלקת אריאלים לעדה הספרדית במורדות הר הזיתים^[5]. אשתו, פרחה, נפטרה כשנה קודם לכן^[6].

נכדו הוא פרופ' אהוד אביבי.

תלמידיו

על תלמידיו נמנו חתנו הרב עמרם אבורביע, לימים רב העדה הספרדית בפתח תקווה וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל; הרב יוסף שלוש - ראב"ד עדת המערביים בירושלים; הרב עזרא שרים, מראשי ישיבת פורת יוסף.

חיבוריו

מנחת כהן

מנחת כהן, ב' חלקים: ה'תרס"ב-1902, ה'תר"ע-1910. הספר כולל נושאים הלכתיים שונים וכללי התלמוד, על סדר א"ב. הדפסת הספר התאפשרה הודות לתמיכת נדבנים, בהם יהודים ממצרים, הודו ואוזבקיסטן. בספר הסכמות רבנים, אשכנזים וספרדים, בארץ ובגולה, בהם הרב יוסף חיים זוננפלד, הרב יעקב שאול אלישר, הרב אליהו דוד רבינוביץ' תאומים והרב חיים חזקיהו מדיני.

ויכלכל יוסף: הרב הכהן הפקיד את כתב היד של חיבור זה (וכנראה גם כתבים נוספים) בידי חתנו, הרב עמרם אבורביע, שערך, הגיה והביא את הספר לדפוס בשנת ה'תשכ"ו (1966), בתוך ספרו שלו **נתיבי עם**. בשנת ה'תשס"ח (2008) יצאה לאור מהדורה חדשה של הספר (מהדורת יוסף) בתוספת הקדמה. הספר מכיל שאלות ותשובות של המחבר וכן תשובות של הרב שלמה אליעזר אלפנדרי והרב יוסף חיים זוננפלד. התשובות הם מנהגי בית הכנסת, דין מבטל כיסו של חברו, דיני אפוטרופסים ועוד.

מאמרים הלכתיים נוספים פורסמו בכתב העת התורני המאסף. חיבורים נוספים שלו, כחי וראשית אני ודרכי חיים לא נדפסו עדיין^[7].

מקורות

תיקי ארכיון:

- ארכיון העיר פתח תקווה
- ארכיון העיר ירושלים - ארכיון העדה הספרדית
- גנזך הציונות הדתית - מוסד הרב קוק, ירושלים
- ארכיון במוזיאון חצר היישוב הישן, ברובע היהודי בעיר העתיקה, ירושלים

לקריאה נוספת

- יוסף חיים הכהן - **מנחת כהן** ב' חלקים, ירושלים, תרס"ב, עת"ר. הקדמת המחבר לספריו.
- יוסף חיים הכהן - **ויכלכל יוסף**, (מהדורת יוסף) רחובות, תשס"ח. הקדמת העורך אהוד אביבי.
- עמרם אבורביע - **נתיבי עם - דרשות**, פתח תקווה, תשס"ג. עורכים: גדעון אביבי ומרדכי בוזגלו.
- צמרת-רבקה אביבי - **מנחת כהן ממוגדור לירושלים** הרב יוסף חיים הכהן בעל 'מנחת כהן' וויכלכל יוסף, 'ברית', כתב העת של יהודי מרוקו, חוברת 28, עמודים 62–67, אשדוד, תשס"ט 2009
- אברהם אלמאליח (עורך), **הוד יוסף** לזכר הרב יוסף יצחק שלוש, ירושלים, תשכ"ו
- יוסף בן נאים, **מלכי רבנן**, ירושלים, תרצ"א

שער הספר 'מנחת כהן' חלק א', המחבר הרב יוסף חיים הכהן, ירושלים, תרס"ב

- משה דוד גאון, יהודי המזרח בארץ ישראל, ירושלים 1938, עמוד 300
- שלמה דיין - חכמי המערב בירושלים, ירושלים, תשנ"ב. עמוד 293
- הרב יהודה הכהן רבין הרב ויצחק הכהן רבין, זרח כוכב מיעקב - לתולדותיהם והליכתם בקודש של רבני בוכארה, ירושלים תשמ"ט, עמוד קפ
- המאסף, העורך הרב בן ציון אברהם קואינקה, שנה א' סי' מ' וחוברת שנה ב' סי' ק"ס.
- מידע באדיבות אפרים לוי, ארכיון העיר ירושלים, ארכיון העדה הספרדית - מתוך 'ספר הכתובות' עדת הספרדים ועדות המזרח 1893–1931, 'פנקסי פרנס' ופנקסי חברה קדישא לספרדים בירושלים, בעיבוד רפי לוי.

קישורים חיצוניים

- https://www.nli.org.il/he/newspap/ers/hzv/1900/05/21/01/article/8?&dliw=none&e=-----he-20--1--img-txIN%7ctxTI-----1&utm_source=he.wikipedia.org&utm_medium=referral&utm_campaign=%22%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3+%D7%97%D7%99%D7%99%D7%9D+%D7%94%D7%9B%D7%94%D7%9F%22&utm_content=itonut, הצבי, 21 במאי 1900
- https://www.nli.org.il/he/newspapers/hzv/1900/06/15/01/article/2?&dliw=no&e=-----he-20--1--img-txIN%7ctxTI-----1&utm_source=he.wikipedia.org&utm_medium=referral&utm_campaign=%22%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3+%D7%97%D7%99%D7%99%D7%9D+%D7%94%D7%9B%D7%94%D7%9F%22&utm_content=itonut, הצבי, 15 ביוני 1900 - מודעה שעליה חתום יוסף חיים הכהן כאחד מחברי הוועד
- ספרו מנחת כהן, חלק א' תרס"ב (<http://www.hebrewbooks.org/37525>), חלק ב' תרע"א (<http://ww.hebrewbooks.org/47321>), באתר www.hebrewbooks.org
- ספרו ויכלכל יוסף (<http://www.hebrewbooks.org/48879>), תשס"ח, באתר [hebrewbooks](http://www.hebrewbooks.org)
- פטירתו של הרב יוסף חיים הכהן (<http://jpress.org.il/Default/client.asp?Skin=TAUHe&Enter=Tru&Ref=REhZLzE5MjEvMDkvMjYjQXlwMDMwMw%3D%3D&Mode=Gif&Locale=hebrew-sk-in-custom>), 'דאר היום' 26 בספטמבר 1921, עמ' 3
- אתר נתיבי עם (<https://netivei-am-net.com>)

הערות שוליים

1. מפקד האלמנות של עדת המערביים בירושלים תרכ"ו
2. בעיתון 'דאר היום' (<http://jpress.org.il/Default/client.asp?Skin=TAUHe&Enter=True&Ref=REhZLzE5MjEvMDcvMTQjQWQwMDEwNQ%3D%3D&Mode=G&Locale=hebrew-skin-custom>), 14 ביולי 1921 עמ' 1
3. העיתון 'דאר היום' 26 בספטמבר 1921 עמ' 3
4. 'קול ישראל', עיתון צעירי אגודת ישראל, חוברת א', שנה שנייה, 1921, עמודים צ-צא
5. הכיתוב על מצבתו מצוטט אצל: יעקב גליס, אנציקלופדיה לתולדות חכמי ארץ ישראל, כרך שני, ירושלים תשל"ז, עמ' פ"ב-פ"ג
6. 'דאר היום' (<http://jpress.org.il/Default/client.asp?Skin=TAUHe&Enter=True&Ref=R&EhZLzE5MjAvMDgvMTIjQXlwMDMwMg%3D%3D&Mode=Gif&Locale=hebrew-sk-in-custom>), 12 באוגוסט 1920, עמ' 3
7. ראו בדברי ראשי אבות בד"ץ קהילת הספרדים בירושלים בהסכמתם לחלק ב' של 'מנחת כהן'